

Feltorjai jobbágylakások berendezése a 19. század elején

(Kivonat)

A tárgyalta vidéken a 19. századig inkább csak a nemesi rétegnek maradtak fenn tárgyösszeírásai, de a lakásberendezés használatának ismeretéhez esetükben is csak néhány részletesebb kúrialeltár segíthetett. A Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből a Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltárba került, itt közölt három összeírás ezzel szemben altorjai (ma a Kovászna megyei Torja része) jobbágyok vagyonát leltározza, foglalás céljából. Mivel a lakóház a földesuruk tulajdona volt, az összeírások a lakberendezésre, ingó vagyonra szorítkoznak. A leírás sorrendjéből ennek térbeli elhelyezésére, tehát használatára következtethetünk, tételeiből az ott lakó jobbágycsalád összetételére, életmódjára, anyagi helyzetére.

*

BENDA Gyula szerint a tárgyak és tárgye gyűjtesek kutatása az európai társadalomtudományokban az *Annales* iskolával kapott nagyobb lendületet, és vált az újabb kutatási irányvonalak egyik kiemelt területévé.¹ Ugyanakkor viszont az egyik legátamadottabb területe is a társadalomtudományoknak. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy a társadalom tárgyhasználatának, tárgy és ember kapcsolatának elemzése csak megközelítőleg teljes tárgyalomány összeírásával, rendszerezésével lenne hiteles. Teljes tárgyösszeírás végezni viszont jóformán lehetetlen.² A történeti kutatások esetében a következő támadási csomag a mintaválasztás kérdésköre köré csoportosítható. Vagyis a tárgypopuláció tanulmányozása esetén, ha teljes mintavételre nem vagyunk képesek, érdekeltnünk kellene a társadalmi összetételt,

mintegy keresztmetszetben vizsgálva egy-egy korszak társadalmát. Írott forrásaink viszont nem engedik, hogy érvényesülhessen a mintavételhez köthető kutatói következetesség: a 19. századig jóformán csupán a nemesi réteg tárgyösszeírásai maradtak fenn vidékünkön, és ezeket az inventáriumokat sem tudjuk biztosan úgy kezelni, mint amelyek bizonyítottan összeírják egy-egy történeti periódus egyetlen családjának teljes tárgyalományát. A parasztság, avagy „a nép” tárgyi világába csak a paraszti életforma akkulturációs periódusában tekinthetünk valamelyest bele. Akkor viszont van-e mit kezdenie a néprajztudománynak ezzel a témával? Egy-egy szűkebb időszak tárgyi ellátottságát a hagyatéki leltárak elemzésével próbálták a magyar nyelvterületen megragadni egyes kutatók. Gondoljunk csak BENDA Gyula³, KOC SIS Gyula⁴, BENCSIK János⁵, GÜNTNER Péter⁶, GRANASZTÓI Péter⁷ kutatásaira. Van-e viszont ezeknek a kutatóknak létjogosultságuk?

Az újabb tárgye gyűjtes-vizsgálatok esetében a BAUDRILLARD-i kérdés vetődhet fel bennünk: „Remélhetjük-e, hogy képesek leszünk osztályozni a tárgyak szemünk láttára változó világát, eljuthatunk-e valamilyen leíró rendszerhez? Csaknem ugyanannyi osztályozási szempontunk volna, mint amennyi tárgy.”⁸

Még kiszolgáltatottabbak vagyunk, amennyiben a különböző összeírások alapján a lakásberendezési szokásokat próbáljuk rekonstruálni. A leltár nem ad semmilyen pontosítást arra vonatkozóan, hogy a felsorolt tárgyaknak milyen helyük volt a házon belül, mi került a lakószobába, mi volt olyan reprezentációs értékű tárgy, amelyet a tiszta szobában „állítottak ki”, és mi szorult ki a kevésbé látványos helyekre, vagyis az ereszbe, a padlásra, a kamrába, avagy az istállóba. A lakásberendezés rekonstruálásában talán csupán a részletesebb kúrialeltárok segítenek. E birtokösszeírások viszont csak a nemesi, kisnemesi réteg körében váltak divattá. Hogy mik kerültek a parasztlakásokba, a jobbágyok otthonaiba, arról rendkívül szűkös információink vannak.

Ezért tartottam fontosnak, hogy egy összeírás ismertessek, amely a Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár gyűjteményében található.⁹

* *Acta (Siculica)* 2006/3, T3, Sf. Gheorghe, Sporturilor 8A, RO-520085

** Székely Nemzeti Múzeum, Sf. Gheorghe, KÓS Károly 10, RO-520055, gazdaeniko@gmail.com

A felsőtorjai SZÓTS László, BARTÓK János és BARTÓK Lázár javait királybírói parancsra írták össze 1807-ben, mivel tolvajságban találták őket. Mindhárman jobbágyi rangúak, korabeli nyelvhasználatnál élve parasztok voltak. Birtokaik, lakásberendezési javaik számbavételére tehát azért volt szükség, mivel a kárvallottaknak bizonyára meg kellett volna fizetniük az okozott kárt, valamint az ehhez járuló, a tolvajlásért kiszabott pénzbüntetést is be kellett volna szolgáltatniuk. Mivel erre képtelenek voltak, felmérték a felfogalható vagyonukat. Ezidőtájt Kézdiszék felső járásának peres ügyeit Szentkatolnán látták el, 1807-es ítéletük kimondása is bizonyára e faluhoz kötődött.¹⁰

Feltorján a 19. század elején körülbelül 50-60 jobbágycsalád élhetett.¹¹ Létfeltételeikről, anyagi helyzetükről keveset lehet tudni. A jobbágyok ekkortájt még földesuruk telkén laktak, és kevés kivételtől eltekintve házaikat is uruktól kapták meg használatra. A kissé későbbi, 1820-as CZIRÁKY-összeírás adatai szerint a legtöbb torjai jobbágy hetente egy napot marhával, 2 napot pedig „tenyérel” robotolt, esztendőnként 2-4 font gyapjút és kendert kellett fonnia, és 4 tyúkot kellett urának beszovaltatnia.¹²

Az elemzett forrásból látható, hogy SZÓTS László, BARTÓK János és BARTÓK Lázár földesura házában lakott 1807-ben: az épületeket ugyanis nem mérték fel a kiküldött összeírók. A két BARTÓK egy épületben élt: Lázár javait is BARTÓK János házán belül mérték fel.

SZÓTS László lakóhelye egyetlen szobából, valamint egy emellett lévő kis kamrából állt. A házacskra eresszel volt ellátva. Az udvaron csűr és istálló volt. Szekere tárolására nem volt még szekérszínje, csupán az „árnyék”, vagyis a nyitott szín előtt állt a jármű. A feljegyzés nem említi meg a lakás tüzelőberendezését, így nem tudjuk, mivel melegíthetett SZÓTS László.

Bár nem tudjuk a ház méretét, nem lehetett nagyon zsúfolt: csupán néhány bútort jegyeztek fel benne. A ház két ágya az ajtó közelében volt. SZÓTS László családjában nem lehetett ekkortájt eladó korú lány, ugyanis nem volt vetett ágy. A derekalj, a 2 huzattal és 2 huzat nélkül lévő párna, a fél cserge, a paplany és a kockás ágy-

takaró nem volt elégséges a vetett ágyhoz. Korabeli felsőháromszéki hozománylevelekből látható, hogy még a jobbágyok is 5-7 vánkost vittek magukkal ekkortájt férjük házához.¹³

HERMÁNYI DIENES József 1750-es években keletkezett anekdotáiban megemlíti, hogy Brassóban sokszor látta és megcsodálta a házakban a fogasokra felaggatott edényeket. A kendőszeg a ráaggatott bokályokkal tehát nem lehetett a Székelyföldön HERMÁNYI fiatalkorában általános...¹⁴ APOR Péter is, az Erdély változásáról írt soraiban a bokályokat, ónedényeket még a pohárszékék díszeként említette.¹⁵ K. CSILLÉRY Klára is a németekhez köti a felaggatott edények megjelenését és elterjedését, szerinte ennek alkalmazása magyarságszerte a 19. században vált általánossá.¹⁶ 1807-ben a fenti házban már megjelenik a kendőszeg a felaggatott bokályokkal, tányérokkal. A korabeli hozománylevelekből tudjuk, hogy a 19. század elején a kendőszeg már nem volt divatos bútordarab, használata inkább a katonarendű vagy a jobbágy családok körében volt általános, a nemesi réteg használatából kiszorulóban volt. Mivel az összeírók az ágyat követően jegyezték fel ezt, feltételezhető, hogy ez is az ajtó közelében lehetett.

Nem csak az összeírás sorrendje, hanem a napjainkig továbbélő gyakorlat is azt bizonyítja, hogy a ház mennyezetéből lelógó rúd is az ágy közvetlen környezetében lehetett. Az összeírás megemlíti, hogy hímzett tótos lepedők és egy festékes szőnyeg volt a rúdra terítve. A gyapjuszálból készült festékes szőnyegek ebben az időszakban már kereskedelem tárgyai voltak, bizonyára nem mindenki tudta megszőni ezeket. Háromszéken a leghíresebb festékes szőnyeg Dálnokon készült.¹⁷

APOR Péter, az Altortján élő báró 1736-os leírásában megemlítette azt, hogy az asztal azidőtájt általában a házfal közelében állt, belül sarkosan két pad fogta körül, külső felén két szék állott.¹⁸ Valószínűleg ilyen elrendezésben kerülhettek a bútorok az említett jobbágy házába is. Ezt támasztja alá az, hogy paraszt fal mellett való padot és két széket írtak össze a conscriptorok. A fiókos asztalon lévő 3 paraszti tál azt sejteti, hogy emberünk nem egyedül lakott a házban. A ház bútorzatában még három láda volt, ezek tar-

talmát viszont nem vette alaposan számba az összeíró.

A kamra konkrét bútorzatáról nincsenek információink. Csak vedreket, zsákot, terményeket, valamint az ezek tisztítására használt rostát és szitát említik.

BARTÓK János telkén két szobából és egy kamrából álló ház, valamint egy csűr volt. Az épület alatt pince is húzódott, amelyben káposztát savanyítottak. A ház berendezésének rekonstruálásában nehezíti a helyzetünket az, hogy nem tudjuk, János és Lázár ugyanabban a helyiségben lakott-e, vagy pedig külön szobákban tartózkodtak. Valószínű, hogy együtt laktak, ugyanis fiókos asztal nélkül nem létezhetett volna egy lakás sem az adott periódusban.

Az udvar felől lévő szobában kemence fűtött, a másik helyiségben nem írtak fel tüzelőberendezést. Bizonyára a hátsó szoba volt a voltaképpeni élettere Jánosnak és Lázárnak, mivel itt volt az ágy. Ebben a lakásban sem lehetett eladó sorú lány, mivel a vetett ágy itt is hiányzik. Különösen érdekesnek tartom, hogy az összeírás az egyik ládában jelöli a használaton kívüli párnákat, csergét.

Amennyiben a kettejük bútorzatát együttesen vesszük számba, kiderül, hogy ebben a lakásban is egy ladás pad és két egyesszék fogta körül a fiókos asztalt. Ebben a házban is három láda volt, ezekből kettő nagy és egy kisebb.

Terminológiai kérdőjeleket támaszt az a tény, hogy ugyanaz az összeíró a SZÓTS László házában kendőszeget, a BARTÓKok házában pedig fogast ír össze. Napjainkban a szakirodalomban is összemosódik a két kifejezés, és csak feltételezéseink lehetnek arról, hogy a két megnevezés hajdan két különböző kivitelezésű bútordarabot jelölhetett. K. CSILLÉRY Klára úgy véli, hogy a kendőszeget elnevezés a Székelyföldön azt jelzi, hogy hajdan kendőt aggattak a fogakra.¹⁹ A mai felcsíki használatban ezt a megnevezést azzal magyarázzák, hogy erre szoknyákat aggattak fel, amelyeket hosszú kendővel tartartak le.²⁰ Az itt közölt leírásból látható, hogy a kendőszeget egyáltalán nem volt ekkor kendő, volt viszont egy felső, tálak és tányérok tartására kialakított, szegőléccel ellátott része. Ugyanis a

SZÓTS László házában a kendőszeget tányérok is voltak. Ezzel szemben a BARTÓKok házában a fogas névvel jelölt bútordarabon nem tároltak tálakat és tányérok, tehát ez bizonyára az egyszerűbb, fogakkal ellátott variánst jelölte. Az is feltételezhető, hogy ezek a fogasok rövidebbek voltak, mint SZÓTS László kendőszege. Az egyetlen kendőszeget ugyanis 27 darab kisebb-nagyobb edényt írtak össze, ezzel szemben a BARTÓKok két fogasán összesen 8 korsó és egy üveges lámpás volt felagatva.

BARTÓK János és Lázár házában az összeírók megemlítik a táltartót is. Ez bizonyára a székelyföldi terminológiában ma is élő tálást jelölte. Vagyis egy olyan bútordarabot, amely alul zárt, felül pedig nyitott, tálak tartására használt részzel rendelkezett. Bizonyára a nagyobb méretű állótálast fődte az összeíró a táltartó kifejezéssel, ugyanis a székely bútorkultúrában használatos, falra felakasztható falitálasra 8 tányér és tál nem fért volna fel.

Külön érdekességként hívnám fel a figyelmet arra, hogy a konkrét lakótérben volt elhelyezve a BARTÓK János satupadja, a „srofos Asztalosnak valo pad”. Ez azért is érdekes, mert az asztaloskodás porral, mocskolással járt. A satupad lakótérbe való elhelyezése azt sejteti, hogy BARTÓK Jánosnak nem volt állandó mestersége az asztaloskodás, csak alkalmilag használta az asztaloszközöket. Bizonyára a kereskemesterséghez is értett, ezt sejteti a ház padlásán összeszámlált 32 darab kifaragott fentő.

A ház második helyisége kisebb lehetett, mint az előbb említett, mivel csak néhány bútordarabot írtak össze benne. Talán a Lázár bútorából is itt volt néhány darab... Különösen az „üveg tartó forma” keltheti fel az érdeklődést, ez talán a székely lakáskultúrában felbukkanó üveget vagy pohárszéket, almáriumot jelöli. Bár az összeíró nem említi meg, hogy üvegedények is lettek volna benne, különösen érdekes, ha ez a forma már a jobbágyok háztartásában is jelen van. Azt még érdekesebbnek tekintjük, hogy ebben a házban nem lantomás, hanem üveges lámpás volt: ez azt jelzi, hogy a közelben megalakult üvegcsűrőknek köszönhetően²¹ az üveg már nem tekinthető elérhetetlen áru luxus-cikknek ebben a periódusban.

A kamra berendezése ez esetben egy két szakaszú szuszék volt, amelyben gabonát tároltak.

A két jobbágyháztartásban összeírt terményekből, állatokból azt is felmérhetjük, milyen gazdálkodást folytattak 1807-ben a feltorjai jobbágyok. A gabonaneműekből a búza, a rozs, a zab, az árpa, a kukorica és a köles termesztése lehetett elterjedt. A hüvelyesekből a borsót és a paszulyt találtuk meg a jobbágyházakban. Érdekes, hogy nincs nyoma a két lakásban a lencsének, amely ebben a periódusban már Kézdíszek jónéhány helységében jól termő növény volt.²² A határban kender is termesztettek a jobbágyok, ezt jelzi a SZÓTS László házában összeírt kenderfonál.

Jelentősebb állatállományt csupán SZÓTS László telkén írtak össze: ő ekkor 6 szarvasmarhát és 5 sertést tartott. A 19. század elején még a rideg sertéstartás volt elterjedt Torján: csupán a tehének és ökrök voltak az istállóban, a sertések a ház körül lehettek. A kocát például a ház ereszében írták össze. BARTÓK János 2 lóval gazdálkodott. Őneki istállója nem is volt, viszont javai között 2 tehén árara való pénz is összeírtak.

SZÓTS László méhészkedéssel is foglalkozott. Ezt jelzi a padlásán felírt, teelésre elrakott 5 kas méh.

Amennyiben a két leírt jobbágyháztartást a felsőháromszéki más összeírásokkal összevetjük, kitűnik, hogy a jobbágyság nem volt sokkal hátrányosabb helyzetben anyagi javak tekintetében, mint a gyalogkatonaság, miközben kevesebb mint negyedannyi országos rendes adót fizetett²³. Más összeírások hiányában nem tudjuk megállapítani, hogy e két háztartás az adott korszakban tipikusnak vagy pedig atipikusnak tekinthető. Bár két háztartás felméréséből nem lehet általánosítani, mégis úgy ítélem, érdemes e leltárakat elemzés tárgyává tenni, mivel ezek által tudunk közelebb kerülni a székelyföldi jobbágyság életmódjához.

Függelék

Tekintetes Király Biro Ur!

Jelentem alázatosan hogy méltóztatott Parancsolattya szerént mai napon meg jelentem Nemes Kézdi székben Felső Torján SZÓTS László, BARTOK János és BARTOK Lázár Parasztok mostanában Tolvajságokért fogságban lévő Parasztok felkelhető Jovaik Conscriptiojok végett, melyet elsőbbenis el kezdvén.

A SZÓTS László lak házánál birodalma előtt való életem találtattak e szerent:

1-o. Az Istállóban Tanáltattott Őkőr formás, ketteje nagyobb, ketteje kissebbek, és egy Tehén bonyuzo számba valo, ugyan esztendőő Únó Tino.

2-o. A Csűrbe Tanáltattott mint egy hat kalongyára valo Ros, Zab mint egy 4 Kalongyára valo, Széna mintegy két szekérre valo.

3-o. Az ház híján vagon egy Kasban fekete borsos árpa cub. 2, egy más kasban mint egy 5 vékáni Tiszta Árpa. Más kasban mintegy 5 vékáni Ros. Öt kas Méh telelni eltéve.

Egy fél vágás Lo Szekér elő vasas Tengelyel és kaptsokkal, ugy az uto Tengelye is a szerént meg vasazva.

Egy Tekenőben másfél vékáni Kőles.

Egy öt vedres üres hordó fenyőből csinált.

4-to. Az Árnycék előtt egy erdőő Szekér egész készségeivel, az tengelyei vasasok, 2 kaptsokkal.

5-o. Az házba ben tanálatik egy Kendő Szeg reaja rakott 27 darab aprob és nagyob Tálak, Tángyérok, Bokájok.

Az ajtón belől egy ágy fa régi, azon tanálatott 1 derekaj, 4 párna, ketteje Tarka hejjal, és kettő Kopatzen, egy viseltes Karton Paplany gyapottal töltve és egy kékes kotzkás ágy Terítő.

Más ágy fa is még régi, vagon benne egy Darekaj, Posztos vánkös 1, egy lepedő és egy viseltes fél Cserge.

A Rudon vagon egy Festékes, egy varrot Lapedő és egy Fejér Totos Lapedő.

Vagon öt darab fonál szöszből fonva, kender négy darab.

Egy közönséges Cselekedő Üst fél viseltes.

Más fél erdőő Lántz.

Egy erdőő fejsze és egy vesző kazu.

Vagon egy hitván Terítő melyen Tanálatnak három Parasztos Tál.

Vagon egy asztal fiokjával készitve jó állapotban.

Vagon két egyes szék és két Paraszt fal mellett valo Pad.

6-o. Vagon Rideg Sertés 1 nagyob és három Süldő.

Ugyan vagyon egy kotza az ereszbe.
Vagjon ugyan az házba két Szeker Láda, egy más haszontalan portékákkal és egy nagy Láda fejér neművel meg Rakva.

7-o. Egy Kamarába vagyon három vékony rend Szalona, egyéb hozzá való aprosággal és egy zsákba árpa sz Másba Ros, kétt veder, kétt Rosta, Szita kettő.

Az BARTOK János szék helyén Tanálatott

1-o. A Házban egy srofos Asztalosnak való pad, egy Ládás Pad.

Egy ágyfa régi, egy derekajj és egy vánkos benne, a falon vagyon két fogas melyeken tanálatnak 8 darab Korsok és egy régi Úveg Lámpás.

Egy Tál Tarto és egy Sotarto, vagyon rajta két fa Tángyér, két Cserép Tángyér, 4 régi Tálak.

A Kementze megett két hordotska etzettel.

Vagyon egy Fa Mosár Töreivel.

Egy kőtő Fejsze.

Egy Lántz, 49 szemből álló és egy Vono nagy Kőtél, egy Vizes Kártya és egy Kanna mellette.

Egy Lapito.

Egy pár viseltes Férfi Csizma.

Egy viseltes cselekedő Üst.

Egy vas Lapotzka.

Egy cserép Sir fogó.

Egy vas nyárs.

Egy vas áso fa nyéllal

Egy egyes szék.

Súttó Tekenyő kettő.

Vagyon egy nagy Láda melyben Tanálatnak két Párna, fél viseltes Cserge, fejér nemű, Szekerre való kaptok, marhára való horog[?] Petsét alat.

2-o. A Csűrbe Tanálatnak 8 kalongya Gabona, nagyob része buza, egy Fél vágás Szekér, hat tángyér karika, három kerek szeggel, négy kaptokkal, három kerékkel, az ajja jó módjával meg vasazva, egy jo hordo és egy pástyor lo [-], egy Járom.

Széna két Portzio Szekerre való.

3-o. A Kapu felől való házba Tanálatnak egy kiss asztal, három légej, két vasas Tengely, egy Rosta, egy Úveg tarto forma és egy el töröt eke, egy egyéb fa nemű Portékák petsét alatt.

4-to. A Kamarába Tanálatnak egy két Szakaszu Szuszék félignél fellyeb Csős Török buzával, két hitván kerek vas karikákkal együt az egyik, a más anélkül, két vasas Lóts vas kerek szeggel, egy eke vasával együtt, egy Szánto Taliga jól meg vasaszva, egy váslott Kasza és egy aproság portékák.

5-o. Az hijuba Tanálatnak Csős török buza le-
verve lészen két véka belőlle, mint egy 4 ejtel fuszujka, egy ejtel borso, fentő ki faragva 32 darab, és más apro portékák petsét alat.

Vagyon egy Szalonna a M[é]l[tó]s[ágos] Biro Gondviselése alatt.

6-o. A Pintzében Tanálatnak egy Kád Káposzta, egy hordotskába 10 ejtel mák.

Más. Az Asztalos Mesterséghez való eszközt egy Ládába Mlgs. TÖRÖK Kapitány Ur az Udvarba bé vitte, egy két ökörnek árát, 46 ft. kezére vette.

BARTOK Lázár Felkelhető

1-o. Két Láda, egyik kisebb, a más nagyob, a kisebbbe holmi vas Portékák, bé Téve az nagyobba holmi fejér nemű Lepedők és Ringy Rongy portékák, a kisebb Láda az nagyobba helyeztetet. Petsét alatt BARTOK János háza hogy őrizet alá tétetett.

Egy Asztal fiokjával és egy egyes szék, ezis az BARTOK János házánál Sequestrum alatt.

Mely Conscriptio hogy általam véghez vitetett a Tekintetes Király Biro Ur rendelésiből és a Szerént tanálatott a fenn irtaknak fel kelhető Jovai arról ezenel igaz hitem szerént bizonytságot teszek Fel Torján, Karácsony hava 22-dik Napján 1807.

FÜLÖP Sándor m[anu] pr[opria]

Irodalom

1. APOR Péter (1972): **Metamorphosis Transylvaniae azaz Erdélynek változása.** Magyar Helikon Könyvkiadó, Budapest.
2. BAUDRILLARD, Jean (1984): **A tárgyak rendszere.** Gondolat, Budapest.
3. BENCsik János (1993): **Tokaj társadalma a tárgyak tükrében (1774-1849).** Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Sátoraljaújhely.
4. BENDA Gyula (1988): **A keszthelyi uradalom 1850 előtti hagyatéki és vagyoni összefrásaai I. Keszthely 1711-1820.** Néprajzi Múzeum, Budapest.
5. BENDA Gyula (1994): **A tárgyak termelése és fogyasztása a jobbágyfelszabadítást megelőző évszázadban.** *Néprajzi Értesítő*, LXXXVI. évf. 85-96.
6. EGYED Ákos (1981): **Falu, város, civilizáció.** Kriterion, Bukarest.
7. GRANASZTÓI Péter (1998): **Eltűnt mindennapok nyomában. Mezővárosi társadalom a tárgyak tükrében (Kiskunhalas 1760-1850).** *Tabula*, 1998/1. 25-59.
8. GÜNTNER Péter (2000): **A vagyon kutatásának nominális forrásai a századfordulón.** *Aetas*, 2000/1-2.
9. HERMÁNYI DIENES József (1960): **Nagyenyei Demokritus.** Magvető Könyvkiadó, Budapest.
10. HOFER Tamás (1983): **A tárgyak elméletéhez. Felszerelések és tárgye gyűjtések néprajzi elemzése.** *Népi Kultúra - Népi Társadalom*, XIII. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 39-64.

11. HOFER Tamás (1994): **A „fogyasztói magatartás” mint kutatási téma a néprajzban.** *Néprajzi Értesítő*, LXXVI. évf. 75-84.
12. KOCSIS Gyula (1988): **Hagyatéki leltárak Cegléd 1850–1900.** Kossuth Múzeum, Cegléd.
13. NAGY Elek (1865): **Életrajza...** In: DEMETER Lajos (2003): **„Csak pennám által kerestem keserves kenyeremet...” NAGY Elek (1799–1872), a számvevőtiszt és honvéd alezredes önéletrajza.** (In: *Határvidék 1762–1918/1 – Acta (Siculica)* 2003/2. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy.)
14. TAKÁCS Péter (2002): **Háromszék parasztvallomásai 1820-ból.** Erdély-történeti Alapítvány, Debrecen.
15. *** (198??): **Magyar Néprajzi Lexikon.** 5. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest

Jegyzet

1. BENDA 1994. 85.
2. HOFER 1983. 41.
3. BENDA 1988.
4. KOCSIS 1988.
5. BENCsik 1993.
6. GÜNTNER 2000.
7. GRANASZTÓI 1998.
8. BAUDRILLARD 1987. 5.
9. A forrás pontos lelőhelye: Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár, F. 29. Kézírási iratok, 71-es fasc. VIII/7.
10. Az 1795–98 közötti Kézírási törvénykezési jegyzőkönyvek szerint ezidőben az alsó és felső járás pereseteit egyaránt Szentkatolnán tárgyalták.
11. EGYED Ákos adatai szerint 1750-ben 37, 1848-ban pedig 60 jobbágycsalád volt Feltorján. EGYED 1981, 114.
12. TAKÁCS 2002. 162.
13. Mivel e tanulmány szerzője háromszéki hozománylevelek kutatásával foglalkozik, e megállapítást néhány 1800 és 1848 között keletkezett hozománylevél alapján teszi.
14. HERMÁNYI 1960., 60.
15. APOR 1972. 56.
16. **Magyar Néprajzi Lexikon,** *tálasfogas* címszó.
17. TAKÁCS 2002. 144.
18. APOR 1972. 15.
19. **Magyar Néprajzi Lexikon,** *tálasfogas* címszó.
20. Saját gyűjtés, csikdánfalvi és karcfalvi adatok.
21. Ebben a periódusban már működött a zalánpataki, a bükszádi és a Zágony melletti üvegcsűr.
22. TAKÁCS 2002. 180.
23. NAGY Elek emlékeztet életrajzában az 1847-ben a székely katonaság rendezése körüli, közigazgatási bizottsági jegyzőkönyv adataira. NAGY Elek 1865. 81.

(A családnévek majuszkulás kiemelését, beleértve a forrásközlést, kötet szerkesztési szempontok indokolták. **Szerk. megj.**)

Inventarul unor locuințe de iobagi la începutul sec. al XIX-lea la Turia de Sus (Turia, j. Covasna)

(Rezumat)

Dinainte de sec. al XIX-lea în zona discutată s-au păstrat aproape exclusiv inventare de obiecte de folosință nobiliare. În cunoașterea mobilierului nu ne ajută decât unele inventare de conace, puține la număr. Cele trei inventare publicate acum din colecțiile Muzeului Național Secuiesc, predate în 1961 la Arhivele Naționale din Sf. Gheorghe, prezintă spre deosebire de acestea bunurile unor iobagi din Turia de Sus (în prezent parte a localității Turia, j. Covasna), în vederea unei execuții fiscale. Casele fiind proprietate a moșierului, se iau în considerare numai mobilierul, bunurile mobile. Ordinea descrierii acestora ne oferă indicii referitor la aranjarea acestora în spațiul de locuit și modul lor de folosire, iar conținutul concluzii referitor la componența familiei de iobagi din locuință și la starea economică și modul de trai al acesteia.

The Fitting out of Serf-homes in Feltorja at the Beginning of the 19th Century

(Abstract)

There remained object inventory only for the nobility in the discussed area until the end of the 19th century. In order to get more acquainted with the use of the fitting out we were helped by some detailed mansion inventory. However, the three registers published here inventories the property of serfs from Altortja (today it is part of Turia from Covasna county) and they belong to the State Archives of Sf. Gheorghe, previously belonging to the collection of the Székely National Museum. Since the houses were the landowner's property the inventories are restricted to set of furniture and movable property. We can conclude from the order of description to their spatial placing that is to their usage, as well as to families, to the way of life and financial situation of serf families.

